

Piia Isoaho

SUPERSANKARIT JA SALAPOLIISIT

Vinkejä teeman mukaisen lukukerhon toteuttamiseen

ALUKSI

Seinäjoen kaupunginkirjasto 2021.
Lasten ja nuorten lukemista edistävien kirjastopalvelujen
valtakunnallinen erityistehtävä.
Julkaisun on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Teksti: Piia Isoaho.

Taitto: Tiina Lehtineva.

Lukukerho, kirjakerho, kirjastokerho, sanataidekerho... rakkaan lapsen monet nimet! Kaikki nämä kertovat ytimekkäästi mistä on kysymys – kirjoista, kuuntelemisesta, lukemisesta, sanojen makustelusta ja niiden voimasta.

Lukukerhoja lapsille ja nuorille on muun muassa kansalaisopistoissa, kirjastoissa ja kouluissa järjestetty jo vuosia. Sanataidekoulut ympäri Suomea järjestävät laadukasta kirjallisuuden eri genreihin ja mitä monimuotoisimpiin menetelmiin sitoutunutta, vuorovaikutuksellista opetusta.

Seinäjoen kaupunginkirjaston Lukutukea koulutien alkuaskeliin oli Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston rahoittama hanke, joka innoitti lukukerhojen käynnistämiseen. Lukuvuonna 2020-2021 neljällä pilottikoululla pidettiin lukemiseen innostavia kerhoja, jotka haluttiin kuitenkin nimetä jollain muulla kuin lukukerho-nimellä. Näin saivat alkunsa syyslukukauden supersankarikerhot ja keväällä järjestetyt salapoliisikerhot. Ideana oli teemaan sopivan lastenkirjallisuuden esittely ja käsittely yhdistettynä toiminnallisuuteen ja yhdessä olemiseen sekä tekemiseen. Tavoitteena oli, että toiminta ei näyttäytyisi lapsille koulun jatkeena vaan harrastuksena.

Kerhoja järjestettiin hankkeen puitteissa kolmessa erilaisessa ympäristössä: oppitunnilla, koulun iltapäiväkerhona ja kirjastossa. Supersankarit ja salapoliisit olivat 1.- 3. -luokkalaisia, innokkaita oppilaita. Oppaan lopussa kerrotaan lyhyesti mitä supersankarikerhossa teimme.

Kädessäsi on nyt opas, joka auttaa sinua alkuun lukukerhotoiminnan käynnistämässä joko kirjastossa tai koululla. Toivottavasti saat ideoita, vinkkejä ja ennen kaikkea rohkeutta aloittaa uusi, innostava harrastus lasten kanssa!

Supersankaruusterveisin,

Piia Isoaho

kirjastopedagogi, Lukutukea koulutien alkuaskeliin- hanke

ABC

ABC

ABC

SISÄLLYSLUETTELO

"Tarviiko siellä kerhossa osata lukea?"	6
Innosta! Sinustako kerhonvetäjä – kyllä!	8
Kirjasto vai koulu?	9
Teema – minkä valitsen?	10
Jatkuvuus, ryhmäkoko ja kerhon kesto	12
Mainonta ja materiaalit	14
Ryhmähenki vai räyhähenki?	16
Kerho oppitunnilla	17
Iltaoäiväkerhon hauskuus ja haasteet	17
Muuta huomioitavaa	18
Supersankarikerhon aloitus käytännössä	19
Tutustu myös näihin	22

1.

"TARVIKO SIELLÄ KERHOSSA OSATA LUKEA?"

Alkuopetus, lukutaito ja kerhon aloittaminen

Vaikka lukutaito alkuopetuksessa on usein vielä alussa, on asiassa kerhotoiminnan kannalta myös etunsa: oppilas voi innostua kerhon kirjoista niin, että jää ihan lukemisen koukkuun! Jos aloitat kerhon ykkösluokkalaisten kanssa, on toiminta erilaista kuin jo kakkosluokkalaisilla, joiden taidot niin lukemisessa kuin keskittymisessäkin ovat kehittyneemmät. Toisaalta leikinomainen kerhotoiminta voi pienempien kanssa olla pääasia, kirjat vielä "sivutuote".

1.-LUOKKALAISET

- Lukutaito useimmilla lapsilla syksyllä vielä alussa
- Ryhmytyminen, koulun säännöt, opetus jne. ottavat aikansa
- Paras ajankohta kerholle olisi kevätlukukaudella
- Motivaatio kesän kynnyksellä lukemiseen ja siihen kannustamiseen myös perheissä olisi näin luonteva jatkumo kerholle

2.-LUOKKALAISET

- Kerhon käynnistäminen heti syksyllä
- Intoa lukemiseen lukuvuoden alkuun
- Ryhmähengen luominen
- Mahdollinen jatko kevätlukukaudelle, jotta into lukemiseen pysyisi

1. JA 2.-LUOKKALAISET YHDESSÄ?

- Haasteet kerhon etenemisessä taitojen mukaan
- Lasten motivaatiossa ja keskittymisessä voi tulla haasteita
- Kerhosisältöjen miettiminen lukutaidon eri vaiheisiin
- Vinkkauskirjojen miettiminen niin, että olisi kaikille jotain tarjottavaa
- Toisaalta tasoerot vielä pienet ja kiinnostus samoihin kirjoihin on jo olemassa
- Kirjavinkit kotiin yhteisiin lukuhetkiin kannattaa muistaa

MUISTA: KEVÄÄLLÄ TAPAHTUVA KERHOTOIMINTA KANNUSTAA ESIMERKIKSI KESÄISEN LUKUDIPLOMIN SUORITTAMISEEN - LUKUINTOA SAADAAN SUJUVASTI YLLÄPIDETTYÄ.

2.

INNOSTA!

Sinustako kerhonvetäjä – kyllä!

JOS OLET KIRJASTOLAINEN JA HARKITSET KERHON ALOITTAMISTA, MUISTA NÄMÄ:

- Lapsille tällainen kerho on todennäköisesti jotain aivan uutta, eli matalalla kynnyksellä pääset alkuun!
- Kerhon vetäjänä näyt lapsille tällä kertaa erilaisessa valossa (jos tähän asti olet lymyillyt kirjaston tiskin takana)
- Oma innostus lukemiseen, kokeilemiseen ja tekemiseen näkyy myös lapsille – muista aitous!
- Luonteva jutustelu lasten kanssa muustakin kuin kerhosisällöistä on plussaa
- Muista että aikuisellakin on lupa mokata! Anna itsellesi siis armoa, vaikkei kaikki sujuisikaan aina käsikirjoituksen mukaan
- Kuuntele, keskustele, kysele, ota katsekontakti – luo yhteys lapseen!

3.

KIRJASTO VAI KOULU?

Kun kerhopaikkaa suunnitellaan, kannattaa ottaa huomioon muutamia näkökulmia. Kirjasto on kerhotoiminnan kannalta otollinen vaihtoehto: erilaista aineistoa on heti saatavilla ja lainattavissa, ja varausten teko onnistuu välittömästi. Kirjaston tilojen kannalta olisi suotavin rauhallinen, ovella suljettava tila. Näin muut kirjastonkäyttäjät eivät häiriinny innokkaista lukukerholaisista! Jos tilaan saisi esimerkiksi tyynyjä, mattoja tai muuta rekvisiittaa viihtyisyyden luomiseksi, olisi se plussaa. Tehtävien teon kannalta joko pöytä- tai lattiapintaa olisi myös hyvä olla runsaasti tarjolla.

Jos kerho järjestetään koululla, on se usein joko upotettuna oppituntien sisään tai iltapäiväkerhona. Tilana on usein joku koulun luokista, tai jos koululla on oma kirjasto, olisi se kerhotilana paras vaihtoehto. Myös tämän tilan tekeminen viihtyisämmäksi esimerkiksi tekstilien, joogamattojen tai säkkituolien avulla antaa oman vivahteen kerhoon. Kannattaa siis tarkistaa koulun liikuntasalin sijainti – josko sen lähellä olisi luokka vapaana kerhotoiminnalle?

4.

TEEMA - MINKÄ VALITSEN?

Jos mahdollista, ideoita kannattaa kysellä ennen kerhon alkua lapsilta itseltään tai opettajalta. Jos taas itselläsi on jo valmiina ajatus teemasta, jonka ympärille kerhon rakennat, sopii kyllä!

TÄSSÄ LISÄKSI MUUTAMIA IDEOITA JA VINKKEJÄ, JOIDEN YMPÄRILLE LUKUKERHON VOI RAKENTAA:

- Sarjakuvat
- Dinosaurukset
- Eläinkerho: hevoset, kissat, koirat, matelijat jne.
- Legot, pelit
- Avaruus, planeetat
- Joulukalenteri, esim. kirjallinen joulukalenteri
- Robotit, robotiikka
- Ritarit, prinssit, viikingit, prinsessat, keijut jne. vaikkapa vaihdellen teemaa viikoittain
- Historia, entisaika
- Kauhu ja jännitys
- Lukuviikko, peliviikko, mediataitoviikko – ideoita vaikkapa kuukauden mittaiseen kerhoon
- Kerho, jossa tehdään yhdessä seikkailurata
- Pakopelimuotoinen kerho, jonka voisivat muutkin luokat suorittaa

OLI AIHEESI MIKÄ TAHANSA, ÄÄNEEN LUKEMINEN ON TÄRKEÄÄ
JA HAUSKAA. TÄSSÄ MUUTAMA VINKKI SIIHEN:

- Keskity, niin lapsetkin keskittyvät
- Kokoa piiri ympärillesi
- Kuvilla on iso merkitys
- Muista äänenpainot, eläytyminen
- Tauottamalla tekstin tärkeys korostuu
- Katsekontakti on tärkeä, nosta siis välillä silmäsi kirjasta

5.

JATKUVUUS, RYHMÄKOKO JA KERHON KESTO

Lukutukea koulutien alkuaskeliin -hankkeen puitteissa ehdimme kerhoilla ainoastaan kolmen kerran kokonaisuuksia. Lyhytkehujen mittaan huomasin, että tarvetta useammalle kerhokerralle olisi ollut.

PIDEMPÄÄ KOKONAISUUKSIA PUOLTAVAT MM. SEURAAVAT SEIKAT:

- Pitkäjänteisempi suunnittelu mahdollista
- Oppilaiden persooniin tutustuminen ottaa aikansa
- Kirjoihin tutustumisen voisi jaksottaa muutamaan kertaan niin, että toiminnallinen tai muu osallistava tekeminen etusijalla joillakin kerhokerroilla
- Muutama kirja syvempään analyysiin
- Yhteinen suunnittelu ja toteutus, esimerkiksi joulukalenteri tai kesäksi supersankaripelin tai vaikkapa lukulehden koontia, jossa tehtäviä ja lukuvinkkejä

Suositus vähintään 1-2 kuukauden, 6-8 kertaa kestävä kerho, koko lukukausi vielä parempi! Tällöin sisältöjen vaihtelua tarvitaan - näin mielenkiinto kerhoiluun pysyy paremmin yllä.

RYHMÄKOKO KANNATTAA PITÄÄ MALTILLISENA, 8–10 OSALLISTUJAA:

- Keskustelu ja yhdessä tekeminen mahdollista jokaisen kerholaisen kanssa
- Mahdollisesti parityöskentelyä, niin että tutustutaan muihin kerholaisiin
- Kerhonpitäjä seuraa ryhädynamiikkaa ja toimii tilanteen mukaan kannustaen ja opastaen

KERHOKERRAN KESTOKSI SUOSITUKSENI ON 1,5 TUNTIA, TÄSSÄ PERUSTEET:

- Jos iltapäiväkerhona, eväiden syöntiin varattava noin vartti, samalla vaihdetaan kuulumise
- 1 h riittää, mutta vaatii napakamman sisällön
- Ohjeistus, vinkkaus ja lukeminen VIEVÄT aikaa
- Askarteluun ja tehtävien tekoon varattava huomattavasti aikaa, jotta kaikki ehtivät saada valmista

6.

MAINONTA JA MATERIAALIT

Kerhon markkinointiin kannattaa panostaa. Laadi houkutteleva mainos kirjastoon tai opettajien/erityisopettajien kautta koululle ja vanhemmille koteihin jaettavaksi.

MUISTA MAINITA AINAKIN NÄMÄ:

- Määrittele ikäryhmä tarkasti, ja jos kerho pidetään kirjastossa, saako syödä eväitä jne.
- Montako kertaa kerhoa pidetään, kellonajat, mahdollinen (luokka)tila
- Yhteystiedot, keneltä kysyä lisää kerhosta
- Onko jotain spesiaalia luvassa kerhon päätteeksi?
Esim. supersankareiden ilta kirjastolla, jossa tarjolla niin kirjallisia kuin muitakin herkkuja

F R G

Toiminnallisessa lukukerhossa tehdään ja osallistutaan – ja se vaatii materiaaleja. Jos ideat loppuvat, esimerkiksi Pinterestistä löydät paljon helppoja askarteluvinkkejä.

TÄSSÄ MUUTAMIA MATERIAALIVINKKEJÄ:

- Vesivärit, akrylivärit, lasimaalausvärit, tekstiilitussit
- Muovailuvahat
- Ihmetaikina, ohje löytyy googlaamalla ja on helppo tehdä
- Silkkipaperi, huopa, kartonki, folio, pahvi, aaltopahvi, kelmu jne.
- Vessa- ja talouspaperirullat, kananmunakennot, kertakäyttöastiat
- Irtosilmät hahmoille, myydään pikkupusseissa, löytyy askarteluhyllyltä
- Piippurassit, pompomit, helmet, hamahelmet, höyhenet
- Pyykkipojat, jäätelötikut
- Helmimuovailumassa Foam Clay
- Paperinaru, erilaiset langat, metallilanka, kuvioteipit

1.

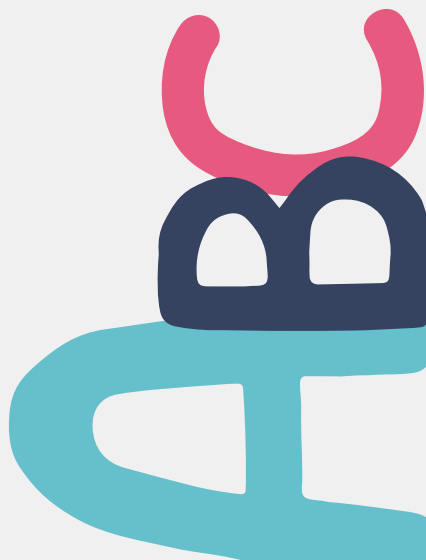
RYHMÄHENKI VAI RÄYHÄHENKI?

Kerhokerran sujuminen

Iltapäiväkerhossa koululla tai kirjaston kerhossa vastuu ryhmästä ja sen tunnelmasta on kerhon ohjaajalla. Jos meno äityy turhan villiksi, on sinun tehtäväsi ja velvollisuutesi laittaa sille stoppi. Siksi yhteisten sääntöjen pohtiminen etukäteen on suotavaa. Esimerkkinä jokainen lapsi saa ensimmäisellä kerhokerralla kertoa oman sääntönsä, joista sitten äänestetään TOP 3. Nämä kirjataan ylös, ja laitetaan joka kerhokerran alussa esille. Jollei sääntöjä noudateta, mietitään yhdessä myös, miten toimitaan. Ryhmähengen luominen yhdessä tekemällä on ensisijaisen tärkeää.

MITÄS SITTEN, JOS RYHMÄ ALKAA OLLA LEVOTON? TÄLLAISIA METODEJEJA MINÄ KÄYTIN:

- Peput ylös penkistä
- Liikkumista, jumppaa
- Välipalakirja tai runoilua/loruttelua
- Oman tekstin tuottamista

8.

KERHO OPPITUNNILLA

Oppitunnilla pidetty kerho on aina luokan opettajan vastuulla pidetty kerho: ulkopuolinen vetäjä ei ole vastuussa lapsista. Näin ollen luokassa tulisi kerhotoiminnan aikana olla aina opettaja tai muu koulun ammattikasvattaja mukana. Sopikaa rooleistanne ja työnjaosta etukäteen. Monesti opettajakin iloitsee siitä, että saa uutta näkökulmaa kirjallisuuteen ja sanataiteeseen kerhon myötä.

9.

ILTAPÄIVÄKERHON HAUSKUUN JA HAASTEET

Pienimpien koululaisten koulupäivien kesto alkaa usein näkyä väsymisenä ja kiukkuna iltapäivisin. Siksi pieni tauko ennen toimintaa on syytä pitää: lyhyt välituntihyppely ja välipalan nauttiminen antavat virtaa jaksaa kerhossa. Kuulumisten vaihto ja pieni rupattelutuokio kavereiden kesken auttavat keskittymistä. Toisaalta joku hauska koulupäivän sattuma voi antaa kivat eväät päivän kerhollekin. Voisiko supersankarikerhossa ollakin teemana kissan pelastaminen puusta, sillä sen nähtiin välitunnilla siellä surkeana naukuvan?

10. **MUUTA HUOMIOITAVAA**

Kerho-ohjaajan on aina esitettävä työnantajalle lasten kanssa työskenteleviltä vaadittava rikostaustaote, ellei hän sitä aiemmin ole työnantajalle esittänyt.

Kuvausluvut tulee aina pyytää lasten huoltajilta, jos julkaiset tunnistettavia kasvokuvia esimerkiksi kirjaston some-kanavilla.

Jos et pidä kerhoa oppitunnilla, vaan olet itse vastuussa ryhmästä, selvitä etukäteen kerhotilojen turvallisuus, poistumistiet ja mahdollisen ensiapukaapin sijainti. Ota myös selvää, mitä kirjaston vakuutus kattaa mahdollisissa onnettomuustilanteissa.

Kerhoon on suotavaa ottaa ilmoittautumiset ja siinä yhteydessä kerätä vanhempien yhteystiedot yhteydenpidon ja ongelmatilanteiden varalta. Muista myös tietosuoja ja salassapitovelvollisuus. Kerholaisten tai vanhempien nimiä tai tietoja heistä ei jaeta eteenpäin.

11.

NÄIN ALOITAT SUPERSANKARIKERHON

Ensimmäiselle kerralle voi miettiä vetävän kirjan, joka on itsellesi tuttu, ja jonka olet opetellut liki ulkoa. Sellainen voi olla vaikka Jukka Laajarinteen Uskomattomia selityksiä (WSOY 2006). Tuttu kirja helpottaa ääneen lukua ja eläytymistä. Lasten koukuttaminen kirjaan on tärkeää, tällä tavalla he pääsevät teemaan sisälle. Tärkeää on myös kirjan sisällön miettiminen yhdessä. Voi keskustella juonesta, siitä tukeeko kuvitus kirjan tekstiä, millainen on kirjan kansi, mikä on kuvittajan merkitys kirjalle. Jos haluat kertoa kerhon tulevasta toiminnasta tarkemmin, se on ok. Itse jätin salaisuutta seuraavaan kertaan, jotta into tulla mukaan pysyisi.

ENSIMMÄISELLÄ KERHOKERRALLA VOITTE TEHDÄ VAIKKA JOTAIN NÄISTÄ ASIOISTA:

- Keskitytään kirjojen esittelyyn
- Valitaan seuraavalle kerralle yhteinen kirja
- Sovitaan, että jokainen lukee taitojensa mukaan joko itse tai vanhemman kanssa jotain kirjaa, jota voi esitellä seuraavalla kerralla
- Askarrellaan itsenäisesti tai tehdään yhteisesti jokin tehtävä

KIRJALLISIA SISÄLTÖJÄ SUPERSANKARIKERHOON

- Helppolukuisia sarjoja
- Selkokielistä lastenkirjallisuutta
 - Nämä olleet opettajallekin hyviä vinkkejä
- Tietokirjoja eri aiheista
 - Oppilaat saavat esittää toiveita aiheista
 - Tuodaan seuraavaan kerhoon mukaan
 - Kaverivinkkausta parhaimmillaan
- Kuvakirjat
 - Sankarit, ritarit, prinsessat jne. teeman mukaisesti
 - Eläimet sankareina
 - Huumori, hauskuus mukana
- Lorut, runot, riimit
 - Mausteena ja välitehtävinä
 - Osallistaminen
 - Kuuntelu, keskittyminen
 - Loppusointujen vaihtoehdot
- Äänikirjat

TOIMINNALLISIA SISÄLTÖJÄ SUPERSANKARIKERHOON

- Tarinakortit, nopat, joogakortit, jumppakortit
 - Esimerkiksi Oppi&ilo
- Piirtäminen, askartelu jne.
 - Oma supersankarihahmo, nimi, mikä on supertaito, mikä on heikkous jne.
- Legojen rakentelu
 - Supersankarin kulkuneuvo, koti, salainen paikka jne.
- Supersankarinaamioiden askartelu
- Supersankarihahmot muoviluvahasta
- Sanahattu, tarinan kerrontaa

К У В
В Ш А

12. *TUTUSTU MYÖS NÄIHIN*

Artikkeli sanataiteesta opetuksessa

Sanna Loukoma, Elina Mäkinen: Sanataidetta – miksi ja miten?

<https://lukuliike.fi/sanataidetta-miksi-ja-miten/>

Tietoa harrastamisen Suomen mallista opetus- ja kulttuuriministeriön sivulta

<https://minedu.fi/suomen-malli>

Opetushallituksen sivuilla tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnasta

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aamu-ja-iltapaivatoiminta>

Opetushallituksen sivuilla tietoa koulujen kerhotoiminnasta

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/koulun-kerhotoiminta>

Suomen sanataideopetuksen seuran sivuilla on paljon tietoa ja materiaalia toiminnan tueksi

<https://sanataide.fi/>

